

Tech Revolutions and Rabbinic Responses: From Gutenberg to Edison

Class #2: The Wonders of Electricity

Rabbanit Sara Wolkenfeld

sarawolkenfeld@gmail.com

1) Campaign Address in Portland, Oregon on Public Utilities and Development of Hydro-Electric Power, by President Franklin D. Roosevelt, September 21, 1932

Electricity is no longer a luxury. It is a definite necessity. It lights our homes, our places of work and our streets. It turns the wheels of most of our transportation and our factories. In our homes it serves not only for light, but it can become the willing servant of the family in countless ways. It can relieve the drudgery of the housewife and lift the great burden off the shoulders of the hardworking farmer...

2) Igrot Kodesh, by Rabbi Menachem Mendel Schneerson, Vol. VIII, pp. 101-102.

The electrical force is one of the hidden forces of nature. It cannot be perceived by any of the five senses—we know of its existence only through its causations and effects. Yet this hidden force most potently banishes darkness and illuminates the night. Thus, electricity is a physical analog for the spiritual force of [Chassidism](#), whereby the hidden element of Torah and its most arcane secrets—as revealed via Chassidic teaching and the Chassidic way of life—banish the darkness of the material world and illuminate the murkiness of the physical existence.

3) Responsa Mayim Chayim, Orach Chayim Vol. I, Introduction

Who can retell the powers of electricity, and that which the telephone and telegram can accomplish - who can describe? And who can explain? And who, with a human stylus, can engrave in a book the works of nature, from the airplane to the sewing needle. It would consume days and nights, books and scrolls, like the vastness of the heavens, and ink like that which is in the streams and the seas, in the rivers and the ponds. It would require pens like all the trees of the forest and tangled thorns. All the inhabitants of the world would reach for the pen of the scribe, and they would still not be able to complete the story of

שו"ת מים חיים (משאש) אורח
חיים א הקדמה
וגבורות החשמל מי ימלל. ואשר
הטיליפון והטיליגראם יעולל. מי
יוכל לתאר. ומי יוכל לבאר. ומי
בחרט אנוש יחרות על ספר.
מפעלות הטבע מהאווירון עד מחט
התופר. יכלו ימים ולילות. וספרים
ומגלות. כמרחבי שמים. ודיות
כמים. אשר בנחלים ובימים.
וביאורים ובאגמים. ועטים כל עצי
היערים וסירים סבוכים. וכל יושבי
תבל בשבט סופר מושכים. לא
יגיעו להשלים פרשת הטבע...

nature that has been spread and established on the face of the earth....

4) Responsa Mayim Chayim, Orach Chayim Vol. I, 94

I was called upon to respond to what I was asked – to offer my humble opinion on the matter of kindling and extinguishing the electric light on Shabbat and Yom Tov, regarding which opinions and reports have multiplied greatly: this one says thus and that one says thus, and no single view has gained acceptance.

There are rebellious decisors who issue outright rulings of permission, giving a flawed rationale...And there are those who prohibit it from doubt, owing to their lack of knowledge of its nature...

...Regarding all of these matters I was called upon to render my opinion, with the help of the God of my salvation.

...Response: ...After some time I traveled to several places and inquired extensively regarding it from its workers and managers, and all their responses were uniform on the matter relevant to our concerns: that this is a magnetic-electric force whose power and nature are hidden from all living eyes. Through the motion of the great engine, a powerful, refined, and exceedingly pure spiritual fire emerges, drawn with great force by the magnet and it becomes bounded and mixed within the body of the wires drawn from the engine throughout the entire city – in marketplaces and streets, in homes and courtyards – until it reaches inside the light globes called *lampoules* (lightbulbs). There it becomes fused and gathered around the thin filaments within the globe, and becomes a luminous flame...

שו"ת מים חיים (משאש) אורח חיים א סימן צד

נדרשתי לאשר נשאלתי לחוות דעתי המעט, בענין הדלקה וכבוי למאור האליקטריסיטי [חשמל] בשבת ויו"ט, אשר רבו בו השמועות והדעות, זה אומר בכה, וזה אומר בכה, ועל דעת אחת לא יסמכו.

יש מורים ממרים שמורים בו היתר גמור, ונותנים טעם לפגם, ...ויש אוסרים מספק מחסרון ידיעתם בהוייתו

...על הכל נדרשתי לחוות דעתי, בעזר אלהי ישועתי.

...תשובה...

ואחר זמן מה נסעתי לכמה מקומות וחקרתי הרבה עליו אצל פועליו ומנהליו, והיתה תשובת כולם שוה לענין הנוגע לעניינינו, כי זה כח ליקט"רו מאגנ"טי אשר כחו וטבעו נעלם מעיני כל חי, ועל ידי תנועת המכונה הגדולה יוצאה אש רוחנית חזקה ודקה וטהורה מאד מאד הנמשכת בכח גדול ע"י המאגנ"טי [אבן השואבת] ומתגבלת ומתערבת תוך חלק החוטים המשוכים מהמכונה בכל העיר בשוקים וברחובות בבתים ובחצרות, עד שמגיעת תוך גביעי המאור הנקראים לאמ"פול [נורה], ושם מתלכדת ומתקבצת, סביב לחוטים הדקים שבתוך הגביע, ונעשת לשלהבת מאירה

**5) Responsa Mayim Chayim, Orach Chayim
Vol. II, 392
Why Electricity Was Not Revealed to the
Builders of the Tabernacle, Rosh Hodesh
Sivan, the year 5695 [1935]**

Illustrious sage, beautiful and pleasant and goodly of appearance, man of delights, full and overflowing with fine qualities — our master, teacher, and rabbi, Yitzhak HaKohen, may his Rock preserve and protect him, presently residing in the holy community of Tunis, may God protect it. May the peace of my master and teacher flourish forever.

...You have further inquired, my friend — with the inquiry of a sage, at great length, seasoned with pure and elegant expression — and the substance of your words in brief is this: Did not God grant great wisdom to Bezalel and his colleagues, through which they were able to construct the Tabernacle and all its vessels? And in particular Moses, the man of God — none surpassed him in prophecy, in all wisdom, and in all knowledge. And likewise King Solomon, wisest of all men, of whom it is said, "*And Solomon sat upon the throne of God*" — if so, why and for what reason did God withhold from them the wisdom of electricity, through which they could have illuminated the House of our God and filled it with light and joy, far surpassing — a thousand thousand thousandfold — the oil-light, whose illumination is despised in these generations even among the poorest and most destitute? A very great wonder! And you wrote that you sought and investigated and asked greatly and found no answer — not even half an answer — and you pressed me greatly to reflect on the matter and to return to your honor a response that settles upon the heart.

Response: Know, my friend, that you have posed a great inquiry, and after reflection, it appears to my limited understanding to respond to this with five answers...

Moreover, the matter is clear to me — and it is settled and compelled for every person of upright intellect — that all the holy ones you mentioned and their like were expert in the full nature of all wisdoms, far more

שו"ת מים חיים (משאש) אורח
חיים ב סימן שצב

מדוע לא נתגלה החשמל לבוני
המשכן
ר"ח סיון שנת תרצ"ה לפ"ק.
חכם מפואר, יפה אף נעים וטוב
תואר, איש חמודות, מלא וגדוש,
בטוב המידות, כמה"ר יצחק הכהן
ישצ"ו, החונה כעת בעוב"י תונס
יע"א. שלמ"ה דמ"ר ישגה לעד...

...עוד חקרת ידידי חקירת חכם,
באריכות דברים, מתובלים
במליצה צחה, וזה תוכן דבריך
בקצרה, הלא האלהים נתן חכמה
גדולה לבצלאל וחבריו, ועל ידה
יכלו לעשות את המשכן ואת כל
כליו, ובפרט למשה איש האלהים,
אין למעלה ממנו בנבואה ובכל
חכמה ובכל מדע, וגם להמלך
שלמה החכם מכל האדם, עד
שנאמר עליו, וישב שלמה על
כיסא ה', והנה א"כ מדוע ולמה
מנע מהם ה' חכמת
האליקטריסיטי, שבו היו מאירים
את בית אלהינו וממלאים אותה
אורה ושמחה יותר ויותר אף
אלפי אלפים ידות מאור השמן,
אשר אורו מאוס בדורות הללו אף
אצל העניים והאביונים הפחותים
והגרועים, אתמהה טובא? וכתבת,
כי דרשת וחקרת ושאלת הרבה
ואין מענה אף חצי דבר, והפצרת
בי הרבה להתבונן בדבר, ולהשיב
כבודך דבר המתישב על הלב.

תשובה דע ידידי, כי חקירה גדולה
חקרת ואחר ההתבוננות, נראה
לקוצ"ד, להשיב על זה חמש
תשובות...

so than the sages of these generations. They simply did not wish to bring them into practice, so that they would not distract their hearts, and the hearts of all Israel, from engagement in Torah and commandments — as these things have distracted hearts in these generations, until Torah has been forgotten among the majority of Israel.

For how could one even entertain the notion that Moses our teacher, peace be upon him — of whom it is written, *"In all My house he is faithful, mouth to mouth"* etc. (Numbers 12) — who was elevated above the level of the holy, exalted angels, the ministering servants of the Most High, as the Rambam, of blessed memory, wrote in his Commentary on the Mishnah in Sanhedrin, chapter Heleq, in the Seventh Principle, and in Hilkhot Yesodei HaTorah chapters 7 and 8, and in the *Guide for the Perplexed* Part II, chapter 35, see there — and even beyond these, as in *Midrash Tanhuma*, portion Berakhah, on the verse "man of God," see there — how, Heaven forbid, could the material wisdoms that the sages of the nations conceived and brought forth — those coarse of matter, uncircumcised of heart and flesh, cleaving to every base desire — how could these have been hidden from him?

And so too Bezalel, whom God chose from all Israel — as it is written: *"See, I have called by name Bezalel...and I have filled him with the spirit of God, in wisdom"* etc. (Exodus 31) — see what is written about him in the Yalkut there. And likewise Solomon — of whom it is written, *"And God gave Solomon wisdom in very great measure"* etc. (I Kings 5), and it is written, *"And Solomon sat upon the throne of God"* (I Chronicles 29) — see there in the Yalkut. How could it enter our minds that these material wisdoms were hidden from them, Heaven forbid?

Rather, the matter is simple, as stated above: they did not wish to bring them into practice, so as not to distract their hearts and the hearts of Israel with them. For where greater things can enter, let them enter — namely the divine wisdoms necessary specifically for the fulfillment of Torah and

ומה גם שהדבר ברור אצלי, והוא מוכרע ומוכרח אצל כל בעל שכל ישר, שכל הקדושים שזכרת וכיוצא בהם, היו בקיאים בכל טבע החכמות, יותר ויותר מחכמי הדורות הללו, ורק לא רצו להוציאם לפועל למען לא יטרידו לבם ולב כל ישראל מעסק התורה והמצות, כאשר הטרידו לבם בדורות הללו, עד שנשתכחה תורה מרוב ישראל,

כי איך יעלה על הדעת לומר שמשה רבינו ע"ה, דכתיב ביה בכל ביתי נאמן הוא פה אל פה וכו' (במדבר י"ב) ונתעלה על מדרגת המלאכים הקדושים הגבוהים משרתי עליון, כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ל המשניות בסנהדרין פ"ד, בהיסוד הז', ובהלכות יסודי התורה פ"ז ופ"ח, בס' המורה ח"ב פל"ה, ע"ש. ויותר מהמה במדרש תנחומא פ' ברכה ע"פ איש האלהים, ע"ש. איך חלילה יהיו נעלמים ממנו החכמות הגשמיות שהרו והולידו חכמי האומות, גסי החומר ערלי לב וערלי בשר, הנצמדים לכל תאוה נמבזה,

וכן בצלאל, שבחרו ה' מכל ישראל, כמ"ש ראה קראתי בשם בצלאל וכו', ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה וכו' וכו' (שמות ל"א) ועי' מ"ש בילקוט שם, וכן שלמה דכתיב ביה, ויתן ה' חכמה לשלמה הרבה מאד וכו' וכו' (מ"א ה'), וכתוב וישב שלמה על כסא ה' (דה"א כ"ט) ועיין שם בילקוט, איך תסק אדעתין שנעלמו מהם אלו החכמות הגשמיות, חלילה?

אלא הדבר פשוט כמ"ל שלא רצו להוציאם לפועל, שלא להטריד לבם ולב ישראל בהם, דבמקום

commandments, for those alone, may their merit protect us, were the object of their desire. Their longing was only for the Torah of God and His commandments.

דליעול ירקא, לעול בישראל וכוורי,
שהם החכמות האלהיות, הצריכות
לקיום התורה והמצוות דוקא, כי
הם זיע"א, רק בתורת ה' ומצותיו
היה חפצם...

6) Responsa Mayim Chayim, Orach Chayim Vol. II, 391

The Electric Hanukkah Lamp

Friend of God and His beloved, of whom noble things are spoken, a treasury of precious vessels, a man of ruby-gem quality, the complete and all-encompassing sage, praised in Israel — with holy sparks of holiness — our master and teacher, Rabbi Shmuel Marciano, may his light shine, bright luminary, amen. Abundant peace to his honor, and to all who surround his glory.

Sage of heart! Your illuminating letter reached me in its time, entirely suffused with love in all his heart and might..I have seen what your honor wrote: that you possess the book *Kaf HaHayyim*, printed in Jerusalem, the holy city, may it be rebuilt and reestablished — and there, in the laws of Hanukkah, its author forbade making Hanukkah lights from electric light, called by the name *elektrisiti*, on the grounds that we require oil and a wick, and here there is only light without any tangible substance; further, that the Menorah was kindled by a human being, whereas here it is by a machine; and further, that the globe is entirely filled with light and thus constitutes a torch. All of this is contrary to what I, humbly, wrote permitting it, in my book *Mayim Hayyim*...

Nevertheless, I stand by my position permitting it...

שו"ת מים חיים (משאש) אורח
חיים ב סימן שצא
חנוכיה מאור החשמל

...ידיד האל ואוהבו, נכבדות
מדובר בו, אוצר כלי חמדה,
אדם פטדה, החה"ש והכולל,
בישראל להלל, בנש"ק,
כמוהר"ר שמואל מרצייאנו, נרו
יאיר, מאור הבהיר, אמן. שלום
רב לכבודו, ולכל הסובבים
הודו.

חכם לב! מכתבו הבהיר הגיעני
במועדו, כלו רצוף אהבה בכל
לבבו ומאודו... ראיתי מ"ש
כבודו, כי נמצא אצלו ס' כף
החיים, הנדמ"ח בירושלים
עיה"ק תובב"א, ושם בהלכות
חנוכה, אסר לעשות נרות חנוכה
מאור חשמל, הנק' בשם
לקטריסטי, משום דבעינן שמן
ופתילה וכאן אין רק אור בלי
תפישת ממשות, ועוד,
שהמנורה היתה נדלקת ע"י
אדם, וכאן ע"י מכונה, ועוד,
מפני שהעששית מלאה אור
והוי כאבוקה ע"כ, וכ"ז הוא
הפך מאי דכתיבנא אנן בעניותין
להתיר, בספרי מים חיים...

...ועכ"ז במקומי אני עומד
...להתיר...

Regarding his claim that we require oil together with a wick — this is not so, for all the cities of Ashkenaz have been accustomed to make Hanukkah with wax candles, since their light is clear like oil, as stated by the *Rema* in §673.... Thus it is explicit that we do not require oil — rather, anything whose light is clear has the capacity to fulfill the commandment, even at the outset

And likewise regarding the wicks, we hold that all wicks are valid. And here too there are copper filaments, what difference is there to me between rags and copper? The essential thing is that upon which the light holds, and had oil-light been able to hold upon copper filaments, surely those would have been used in the Temple, since they have no filth or impurity the way worn-out garments do.

And as for his further claim that electric light has no tangible substance, this too is not so, for without the copper filaments it would not shine at all, just as oil does not shine without a wick. Thus the primary bearer of the light is the filament, and it certainly functions as a wick. Moreover, in which book do we find that tangible substance is required? The essential thing is the light itself, however it may be — and the light is right before you! Consider: if oil could shine without a wick, would we require a wick for the Menorah? Certainly not! If so, how can we prohibit on account of the absence of something that is not even obligatory in the Menorah — its only necessity being that without it the lighting is impossible?

Furthermore, at the beginning of Shevat just past, an elderly Torah scholar passing through from the cities of Sus spoke with me. He told me that in his region there

דמ"ש דבעינן שמן עם פתילה, זה אינו, שהרי כל ערי אשכנז נהגו לעשות חנוכה בנרות של שעוה, מפני שאורן צלול כמו שמן...הרי לך מפורש דלא בעינן שמן, רק כל דבר שאורו צלול, אית ביה מצוה אפי' לכתחילה.

וכן לענין הפתילות, קי"ל שכל הפתילות כשרות, והכא נמי איכא פתילות של נחשת, דמה לי של שמרטוטין מה לי נחשת, העיקר הוא, דבר הנתלה בו האור, ואלו היה אור השמן נתלה בחוטי נחשת, ודאי שבהן היו מדליקין במקדש, מפני שאין בהן חלאה וזוהמה כמו בלאות בגדים.

ומ"ש עוד, שאור האליקטריסיטי, הוא בלא תפישת ממשות, גם זה אינו, כי בלא חוטי נחשת לא תאיר כלל, כמו השמן שלא יאיר בלא פתילה, וא"כ עיקר תלית האור הוא החוטין, והוי ודאי כמו פתילה, ועוד באיזה ספר מצינו דבעינן תפישת ממשות? הלא העיקר הוא האור, יהיה איך שיהיה, והרי האור לפניך? הגע עצמך אם היה שמן יכול להאיר בלא פתילה, האם בעינן פתילה למנורה? הלא ודאי דלא בעינן! וא"כ איך נאסור בשביל חסרון דבר שאינו חובה אפי' במנורה, רק משום דלא אפשר?

ועוד בריש ירחא לשבט החולף שח לי זקן אחד ת"ח עובר אורך מערי סו"ס, שיש במקומם איזה

are certain villages where slender trees grow, filled with a certain sap, from which they kindle light like wax, and from which they made Hanukkah lights according to their rabbis. And he recalled, while the matter was still fresh before him, that once an emissary from the Land of Israel raised an objection to this, claiming that we require oil and a wick. And the local rabbi responded: "Where is this alluded to? Has not the Tur written in §671, and this is his language: 'And since the miracle occurred with lights, they ordained to kindle lights each night' — see there." The plain implication is that the essential thing is lights — whatever form they may take — provided only that they do not constitute a torch (*avukah*). And these do not constitute a torch. But since in their time and place they kindled with oils and wicks, they therefore stated their ruling in those terms, and further said that all oils and wicks are valid for the Hanukkah light — nothing more. And the objector fell silent. And I was greatly pleased by this, and I myself saw those trees burning like wax. Thus it is explicit that we require neither oil nor wick — only burning lights, in whatever form they may be.

And as for his further claim that the Menorah was kindled by a human being, whereas here it is by a machine — with all due respect to his honored excellency, it seems that the master does not know the laws of electricity, for the manner of its kindling and extinguishing is as follows: at that switch of kindling and extinguishing, two ends of copper wire are connected — one is drawn and tied to the wires of the markets and streets, which are always filled with electric current from the great central engine, and the other is

כפרים שגדלים בהם עצים דקים, מלאים איזה מיץ, שמדליקים אותם להאיר כמו שעוה, ומהם היו עושים נרות חנוכה ע"פ רבניהם, וזכור הוא כד הוי תלייא, שפעם אחת קם ערעור על זה משד"ר אחד מארה"ק תובב"א, בטענה דבעינן שמן ופתילה, והשיבו הרב דמתא, היכא רמיזא? והלא כתב הטור בס' תרע"א ז"ל: ויען כי ארע הנס בנרות תקנו להדליק נרות בכל לילה ע"ש. משמע פשוט, שהעיקר הם הנרות, יהיו האופן שיהיו רק לא יהיו כאבוקה, ואלו אין עושין אבוקה, ואך מפני שבזמניהן ובמקומותיהם היו מדליקין בשמנים ופתילות לכן נקטו את דינהם, ואמרו עוד, שכל השמנים והפתילות כשרים לנר חנוכה, ותו לא מידי ושתק המערער, והנאני הדבר מאד, וגם אני ראיתי אותם העצים מאירים כמו שעוה, הרי לך מפורש דלא בעינן לא שמן ולא פתילה, רק נרות דולקות דוקא, יהיו כמו שיהיו.

ומ"ש עוד שהמנורה, היתה נדלקת ע"י אדם, וכאן ע"י מכונה, אחר המח"ר מכבודו כמדומה לי דלא ידע מר חוקי האליקטריסטי כי אופן הדלקתו וכבוי כן, כי באותו המפתח של ההדלקה והכבוי מחוברים שני ראשי חוטי נחושת, האחד הוא משוך וקשור עם חוטי השוקים והרחובות, המלאים

drawn as far as the household lamp. When a person tilts the switch to the kindling side and connects the wires of the unlit lamp to the wires of the illuminated street, the lamp too is kindled — and this is precisely like one who kindles a wick from another light. And when he tilts the switch to the extinguishing side and separates the lamp-wires from the street-wires, the lamp is extinguished...

Thus it is clear that the primary act of kindling and extinguishing is by the person who turns the switch to either side — and therefore the kindling performs the commandment through a human being in the fullest sense, not by a machine as he imagined. And even though by means of the small mechanism fixed with the bellows the wires are connected and kindle, this is of no concern, since everything is accomplished solely through the force of the person turning the switch.

And as for his further claim that it constitutes a torch, with all due respect to his exalted honor: the prohibition on account of a torch applies only to a bowl filled with oil, surrounded by wicks without the inversion of a vessel over it — for then the flames of the wicks merge with one another and it does not bear the name of a lamp (*ner*) but of a torch (*avukah*)...But if a vessel is inverted over it — so that each light is distinct by itself — even if one made thick and heavy wicks in each one, they are certainly valid at the outset, since each wick and its light is distinguished from its neighbor...

And here the light-globes are distinct and separate from one another, filled with light and joy — and they should not, Heaven forbid, be inferior to thick and heavy wicks.

תמיד זרם לקטריסטי מהמכונה הגדולה והכללית, והאחד הוא משוך עד מנורת הבית, וכשמטה האדם את המפתח לצד ההדלקה, ומחבר חוטי המנורה הכבויים עם חוטי הרחובות הדלוקים, ואז נדלקת גם המנורה, והוי ממש כמדליק פתילה מנר, וכשמטה המפתח לצד הכבוי, ומפריד חוטי המנורה מחוטי הרחוב, אז נכבית המנורה,....

הרי לך מבואר, שעיקר ההדלקה והכבוי הם ע"י אדם המקיף המפתח לצדדים, וא"כ הרי ההדלקה עושה מצוה ע"י אדם ממש, לא ע"י מכונה כאשר חשב, ואף שבאמצעות המכונה הקטנטנה הקבועה עם המפתח, מתחברים החוטים ומדליק, אין דבר, מאחר שהכל נעשה רק בכוח האדם המקיף.

ומ"ש עוד דהוי לאבוקה, אחר המח"ר מכבודו הרם, דלא אסרו משום אבוקה, אלא במילא קערה שמן והקיפה פתילות בלא כפיית כלי, שאז להב הפתילות מתערב זע"ז, ולא הוי עליהו שם נר, רק אבוקה... אבל אם כפה עליה כלי, שאז כל נר מובדל בפני עצמו, אף אם עשה פתילות עבות וגסות בכל אחר, ודאי דכשרים לכתחילה, מאחר שכל פתילה ואורה, מובדלת מחברתה...

וכאן הרי גביעי המאור מובדלים ונפרדים זה מזה, ומלאים אורה

Thus it is plain and clear that electric light is valid for Hanukkah lights — and moreover deserves pride of place, and upon it we may read: "*The electric light*" (*ner hashmal*) "*found favor in the eyes of God.*"

And I say further: it is plain and clear that had electric light been available in the time of the Temple, it is certain that it would have been used to kindle the Menorah — for it is impossible that our ordinary homes should be filled with the great lights of this precious electric light, which is a kind of reflection of what is Above, while in the House of our holy God we kindle with olive oil that even the most destitute poor despise in this era. And it is plain that with it shall we kindle in the last Temple that will be built, speedily and in our days, amen.

And if one should argue that through the kindling with olive oil it was evident that the Divine Presence rested upon Israel — by means of the western lamp, in which one placed oil in the measure of its companions, and from it one would kindle, and with it one would conclude, as stated in Shabbat 22b, see there — even in this a miracle could be performed by making the western lamp an *ampoule* of ten-unit capacity or less, which would give off light like that of five hundred units or more, through the divine power dwelling in Zion. For there is no restraint before God in showing His wonders in whatever manner He wills. And since this is so, it is certainly good and beautiful to make Hanukkah lamps from it — and they should be arranged and placed at the doorposts, each light with its own switch, or one switch containing nine positions so as to kindle each one individually.

ושמחה ולא יהיו גרועים חלילה מפתילות גסות ועבות, וא"כ פשוט וברור דאור החשמל כשר לנר חנוכה, ועוד למשפט הבכורה, ועליו קרינן ונ"ח (ונר חשמל) מצא חן בעיני ה'.

ועוד אני אומר, דפשוט וברור שאם היה אור האלקיטריסטי מצוי בזמן המקדש, ודאי שבו היו מדליקין המנורה, משום שאי אפשר להיות שנמלא בתינו החולין באורים גדולים של אור החשמל היקר הזה, שהוא מעין דוגמא של מעלה, ובבית אלהינו הקדוש נדליק בשמן זית, שאפילו העניים הגרועים מואסים אותו בזה"ז, ופשוט שממנו נדליק בבית האחרון שיבנה בב"א ...

ואי משום שע"י ההדלקה בשמן זית היה ניכר שהשכינה שורה בישראל, ע"י נר המערבי שנותן בה שמן כמידת חברותיה וממנה היה מדליק, ובה היה מסיים, כמ"ש בשבת דף כ"ב ע"ב ע"ש, גם בזה היה נעשה נס ע"י שנעשה בנר המערבי אמפול"ל ממדרגה של עשרה, או פחות, והיה נותן אורה כמדרגת חמש מאות או יותר בכח האלהי השוכן בציון, שאין מעצור לה' להראות נפלאותיו בכל אופן שירצה ומאחר שכן הוא ודאי דטוב ויפה לעשות ממנו נורות חנוכה, ויהיו מסודרים ומונחים, על מזוזות פתחים, וכל נר

All of this is plain and clear to any person of upright intellect. And peace.

Your young brother, servant of all that is precise and steadfast, who in his Torah rejoices and exults.

Yosef Messas

במפתח מיוחד, או מפתח אחד
המכיל תשעה הקפות, כדי
להדליק כ"א בפני עצמו, וכל זה
פשוט וברור, לכל בעל שכל
ישר, ושלום, אחיך הצעיר עבד
אל דוק וחוג אשש ובתורתו
שמח ושש.
יוסף משאש ס"ט